

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 18 sierpnia 1978 r.

w sprawie statusu naczelnika gminy.

W celu zapewnienia realizacji polityki określonej w uchwałach Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, jako przewodniej siły politycznej społeczeństwa w budownictwie socjalistycznym, której współdziałanie ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym stanowi podstawę Frontu Jedności Narodu, dążąc do rozwijania inicjatyw lokalnych i rozszerzenia kompetencji terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego, podniesienia rangi planu społeczno-gospo-

darczego rozwoju terenu i lepszego zaspokajania potrzeb społeczeństwa — na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 1 i art. 97 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1975 r. Nr 26, poz. 139, z 1977 r. Nr 11, poz. 44 i z 1978 r. Nr 14, poz. 61) oraz art. 37 ust. 4 ustawy z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 16, poz. 91) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

§ 1. 1. Rozporządzenie określa podstawowe zadania, prawa i obowiązki naczelnika gminy (miasta i gminy), miasta, dzielnicy oraz prezydenta miasta stopnia podstawowego, jako:

- 1) organu wykonawczego i zarządzającego rady narodowej oraz
- 2) terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego.

2. Rozporządzenie określa również zasady realizacji ustawowych kompetencji organów wymienionych w ust. 1 w stosunku do jednostek podporządkowanych radom narodowym, dotyczących zarządzania i kierowania gospodarką terenową, wykonywania zadań określonych w planie społeczno-gospodarczego rozwoju miasta i gminy i budżetu oraz innych zadań związanych z gospodarką terenową, a także uprawnienia i obowiązki w stosunku do jednostek nie podporządkowanych radom narodowym.

§ 2. 1. Prezydenci miast oraz naczelnicy miast, dzielnic i gmin, jako organy wykonawcze i zarządzające rad narodowych oraz terenowe organy administracji państwowej, zapewniają na obszarze swojego działania warunki do rozwoju samorządności społecznej zgodnie z zasadą demokracji socjalistycznej, podejmują działania w celu usprawniania i doskonalenia systemu zarządzania gospodarką terenową, wykonują lub organizują wykonanie zadań ujętych w planach społeczno-gospodarczego rozwoju miasta lub gminy oraz koordynują działalność wszystkich jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych w realizacji zadań, a także sprawują administrację państwową, zapewniając przestrzeganie prawa i zasad współżycia społecznego. Prezydenci miast oraz naczelnicy miast, dzielnic i gmin ponoszą odpowiedzialność za realizację wymienionych wyżej zadań wobec rady narodowej i wojewody.

2. Prezydenci i naczelnicy miast ponoszą odpowiedzialność za wszechstronny rozwój tych miast i w związku z tym podejmują działania na rzecz rozwiązywania problemów związanych z prawidłowym zagospodarowaniem przestrzennym, rozwojem infrastruktury technicznej i społecznej, z uwzględnieniem potrzeb przewidywanego rozwoju przemysłu, budownictwem mieszkaniowym i właściwą polityką lokalową, komunikacją miejską, rozwojem usług i zaopatrzeniem mieszkańców miast.

3. Naczelnicy gmin ponoszą odpowiedzialność za wszechstronny rozwój tych gmin jako mikroregionów społeczno-gospodarczych, a szczególnie za rozwój rolnictwa i gospodarki żywnościowej, pełne i racjonalne wykorzystanie ziemi na cele produkcji rolniczej, efektywne gospodarowanie środkami produkcji oraz wykonywanie bieżących zadań produkcyjnych w rolnictwie, a także podnoszenie wiedzy i kwalifikacji rolników i pracowników rolnictwa oraz zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu usług produkcyjnych i socjalnych dla ludności wsi.

4. Naczelnicy dzielnic ponoszą odpowiedzialność za wszechstronny rozwój tych dzielnic, w zakresie określonym przez prezydenta miasta, oraz za realizację zadań określonych przepisami dla naczelników dzielnic.

§ 3. 1. Naczelnik na obszarze miasta, dzielnicy, gminy:

- 1) sprawuje administrację państwową na podstawie przepisów prawa oraz zgodnie z kierunkami ustalonymi przez organy nadrzędne; należą do niego wszystkie sprawy z zakresu administracji państwowej nie zastrzeżone na rzecz innych organów,
- 2) wykonuje lub organizuje oraz kontroluje wykonanie zadań wynikających z ustaw, rozporządzeń, uchwał Rady Państwa, uchwał Rady Ministrów, decyzji Prezydium Rządu, zarządzeń Prezesa Rady Ministrów i ministrów, uchwał wojewódzkiej rady narodowej i zarządzeń wojewody oraz uchwał rady narodowej stopnia podstawowego,
- 3) współdziała z właściwymi jednostkami w zapewnieniu przestrzegania prawa,
- 4) odpowiada za zapewnienie skutecznego rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczego rozwoju terenu i zaspokajanie potrzeb gospodarczych, socjalnych i kulturalnych obywateli oraz sprawną ich obsługę, a także podejmuje niezbędne w tym celu działania,
- 5) podejmuje działania w celu poprawy jakości produkcji związanej z gospodarką terenową i jakości usług oraz odpowiada za sprawność działania jednostek usługowych, zaopatrzeniowych, punktów skupu i innych,
- 6) koordynuje i kontroluje działalność związanych z gospodarką terenową jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych,
- 7) zapewnia prawidłowe i terminowe załatwianie skarg i wniosków obywateli, dążąc jednocześnie do usuwania przyczyn powstawania skarg,
- 8) odpowiada za sprawne działanie podległego mu urzędu oraz nadzoruje działalność terenowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podporządkowanych radzie narodowej,
- 9) podejmuje działania na rzecz doskonalenia funkcjonowania jednostek podporządkowanych i nie podporządkowanych radzie narodowej w dziedzinie obsługi obywateli,
- 10) prowadzi egzekucję administracyjną w zakresie określonym odrębnymi przepisami.

2. W razie stwierdzenia niewykonywania zadań lub wystąpienia niegospodarności, bezwładu organizacyjnego albo innych ujemnych zjawisk w jednostkach gospodarki uspołecznionej, powodujących ujemne skutki dla społeczeństwa i gospodarki narodowej, prezydenci miast oraz naczelnicy miast, dzielnic i gmin w ramach swej właściwości podejmują działania, a w wypadkach koniecznych podejmują niezbędne decyzje, zmierzające do wyeliminowania niekorzystnych zjawisk; o podjętych decyzjach informują wojewodę i właściwe jednostki nadrzędne, a w sprawach wykraczających poza ich uprawnienia — przedstawiają wojewodzie odpowiednie wnioski.

§ 4. Ilekróć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) wojewódzkiej radzie narodowej — należy przez to rozumieć również radę narodową miasta stopnia wojewódzkiego,
- 2) wojewodzie — należy przez to rozumieć również prezydenta miasta stopnia wojewódzkiego,
- 3) naczelniku bez bliższego określenia — należy przez to rozumieć prezydenta miasta stopnia podstawowego, naczelnika miasta, naczelnika dzielnicy, naczelnika gminy oraz naczelnika miasta i gminy,

- 4) radzie narodowej bez bliższego określenia — należy przez to rozumieć radę narodową stopnia podstawowego (miejską, dzielnicową, gminną oraz radę narodową miasta i gminy).

Rozdział 2

Zadania naczelnika, jako organu wykonawczego i zarządzającego rady narodowej oraz terenowego organu administracji państwowej.

§ 5. 1. Naczelnik, jako organ wykonawczy i zarządzający rady narodowej oraz terenowy organ administracji państwowej, realizuje zadania wynikające z uchwał rady narodowej i ponosi za ich realizację odpowiedzialność, wiążąc potrzeby terenu z zadaniami ogólnopaństwowymi, dbając o coraz lepsze zaspokajanie potrzeb ludności, o wzrost produkcji i usług dla ludności i o ich unowocześnianie przez jednostki planu terenowego oraz o kompleksowy rozwój społeczno-gospodarczy terenu.

2. Naczelnik zapewnia warunki do wykonywania przez radę narodową jej ustawowych zadań jako terenowego organu władzy państwowej i podstawowego organu samorządu społecznego i w tym celu:

- 1) zapewnia wykonanie uchwał rady narodowej i postanowień jej prezydium oraz składa sprawozdania z ich wykonania,
- 2) przygotowuje na zlecenie rady narodowej, jej prezydium lub z własnej inicjatywy projekty uchwał rady narodowej,
- 3) uczestniczy w sesjach rady narodowej i w posiedzeniach jej prezydium,
- 4) współdziała z prezydium rady narodowej w sprawach związanych z realizacją zadań prezydium oraz przygotowaniem sesji rady, występuje do prezydium z wnioskami o zwołanie sesji rady narodowej w celu rozpatrzenia określonych spraw,
- 5) współdziała z komisjami rady narodowej i radnymi, udziela im pomocy w realizacji zadań, w utrzymaniu łączności z mieszkańcami i samorządem mieszkańców oraz prowadzeniu działalności kontrolnej; na zaproszenie komisji bierze udział w jej posiedzeniach lub zapewnia udział w posiedzeniu odpowiedzialnego pracownika podległego urzędu,
- 6) przedstawia komisjom rady narodowej projekty ważniejszych zarządzeń i decyzji, mających istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego miasta, dzielnicy lub gminy oraz zaspokojenia potrzeb mieszkańców, w celu zasięgnięcia opinii oraz informuje o realizacji wniosków komisji,
- 7) rozpatruje interpelacje i wnioski radnych i informuje o sposobie ich załatwienia,
- 8) przedstawia radzie narodowej na najbliższej sesji do zatwierdzenia zarządzenia porządkowe, wydane w okresie między sesjami rady narodowej,
- 9) rozpatruje postulaty i wnioski wyborców, sprawuje kontrolę nad ich realizacją oraz informuje o sposobie ich rozpatrzenia i załatwienia,
- 10) rozpatruje i realizuje wnioski komitetu kontroli społecznej oraz wpływa na eliminowanie w działalności zainteresowanych jednostek organizacyjnych niewłaściwego stosunku do otrzymanych od organów kontroli społecznej wniosków i zaleceń pokontrolnych,

- 11) zapewnia radzie narodowej, jej prezydium i komisjom oraz komitetowi kontroli społecznej warunki techniczne niezbędne do ich prawidłowej działalności.

3. Naczelnik wykonując zadania wynikające z uchwał rady narodowej lub z własnej inicjatywy, w wypadkach uzasadnionych charakterem albo rozmiarami podejmowanych zadań, współdziała z sąsiednimi terenowymi organami administracji państwowej i w związku z tym może zawierać z nimi porozumienia w sprawie realizacji określonych zadań i zasad finansowania, ustalać zasady wspólnego korzystania z obiektów i urządzeń, gromadzić środki na finansowanie tych zadań oraz podejmować wspólne działania zmierzające do rozwiązywania istotnych problemów społecznych, kulturalnych i socjalno-bytowych ludności.

§ 6. Naczelnik podejmuje działania zapewniające realizację zadań określonych w § 7—27, dotyczących poszczególnych dziedzin gospodarki narodowej i administracji państwowej.

Zadania w dziedzinie planowania i realizacji planów społeczno-gospodarczych.

§ 7. 1. Naczelnik dla osiągnięcia celów i zadań określonych w planach rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, województwa, miasta i gminy realizuje na obszarze swojego działania zadania wynikające z programów i decyzji Rządu, planów społeczno-gospodarczego rozwoju województw, planów przestrzennego zagospodarowania, koncentrując uwagę podległego mu urzędu, kierownictw jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych oraz aktywu społecznego na właściwej organizacji, rytmiczności i efektywności realizowanych zadań.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) opracowuje koncepcję programu rozwoju społeczno-gospodarczego terenu, uwzględniając jego walory naturalne, potencjał gospodarczy, specyfikę i charakter środowiska,
- 2) opracowuje, zgodnie z zasadami określonymi przez wojewodę, wnioski do projektów planów wojewódzkich pięcioletnich i rocznych, zmierzające do rozwiązania istotnych potrzeb obszaru jego działania, efektywnego wykorzystania jego potencjału gospodarczego, poprawy warunków bytowych, socjalnych i kulturalnych ludności,
- 3) opracowuje, opierając się na wytycznych wojewody, projekty pięcioletnich i rocznych planów społeczno-gospodarczego rozwoju terenu, które powinny ujmować zadania realizowane przez jednostki podporządkowane i nie podporządkowane radzie narodowej oraz efekty społeczno-gospodarcze przewidziane do uzyskania w wyniku realizacji tych planów,
- 4) koordynuje działalność związaną z opracowaniem projektów planów społeczno-gospodarczego rozwoju terenu oraz gospodarką terenową jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych,
- 5) w ramach uprawnień koordynacyjnych w stosunku do jednostek nie podporządkowanych radzie narodowej — prowadzi działania zapewniające prawidłowy i kompleksowy rozwój terenu, racjonalne wykorzystanie istniejącego potencjału produkcyjnego i usługowego, uruchamianie rezerw gospodarczych, zwiększenie efektywności gospodarowania materiałowymi środkami

mi będącymi w posiadaniu poszczególnych jednostek lub oddanymi do ich dyspozycji oraz podnoszenie poziomu jakości wyrobów i usług,

- 6) przedstawia radzie narodowej projekt planu, łącznie z projektem budżetu i projektem planu wykorzystania funduszu gminnego (miejskiego),
- 7) po uchwaleniu planu i budżetu przez radę narodową przekazuje ustalenia planu zainteresowanym jednostkom do realizacji oraz wojewodzie.

3. Naczelnik podejmuje działania zmierzające do kompleksowego i efektywnego realizowania planu rocznego i pięcioletniego, a zwłaszcza:

- 1) zapewnia właściwe wykorzystanie środków przeznaczonych na rozwój społeczno-gospodarczy terenu i na poprawę warunków bytowych, socjalnych i kulturalnych mieszkańców; a w szczególności środków przyznanych do dyspozycji rady narodowej i naczelnika,
- 2) koordynuje realizację przez jednostki państwowe, spółdzielcze i organizacje społeczne zadań związanych z rozwojem gospodarki miasta, dzielnicy, gminy oraz wydaje wiążące polecenia dotyczące realizacji zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju,
- 3) sprawuje nadzór nad realizacją zadań wykonywanych przez jednostki organizacyjne podporządkowane radzie narodowej,
- 4) sprawuje kontrolę nad wykonywaniem zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju terenu przez jednostki państwowe, spółdzielcze i organizacje społeczne,
- 5) podejmuje działania zmierzające do ujawniania i wykorzystania zasobów i rezerw gospodarczych, w szczególności produkcji rolnej, materiałów budowlanych, surowców wtórnych i zasobów wodnych.

4. Naczelnik przedstawia radzie narodowej oraz wojewodzie coroczne sprawozdania z wykonania planu społeczno-gospodarczego rozwoju oraz budżetu, a także funduszu gminnego (miejskiego); jest odpowiedzialny wobec rady narodowej za sprawną realizację planu i budżetu, prowadzi systematyczną kontrolę przebiegu realizacji ważniejszych zadań, informuje radę narodową o wynikach, trudnościach i niedociągnięciach w realizacji planu i budżetu oraz udziela pomocy jednostkom gospodarczym w usuwaniu zahamowań występujących przy realizacji planu.

5. Naczelnik inspiruje, organizuje i popiera działalność społeczną zmierzającą do podejmowania czynów społecznych, opracowuje programy i ustala realizatorów tych czynów, zapewnia finansową, materiałową i techniczną pomoc Państwa w ich realizacji, sprawuje nadzór nad ich podejmowaniem i wykonaniem oraz nad działalnością komitetów społecznych i innych jednostek organizacyjnych realizujących czyny, zgodnie z przepisami dotyczącymi czynów społecznych oraz pomocy Państwa w ich organizowaniu i realizacji.

Zadania w dziedzinie gospodarki finansowej i budżetowej.

§ 8. 1. Naczelnik realizuje zadania w dziedzinie gospodarki finansowej, opracowuje projekt budżetu, zapewnia prawidłowy przebieg jego wykonania, sprawuje nadzór nad wykonywaniem zadań finansowych i gospodarką finansową jednostek podporządkowanych radzie narodowej, a także podejmuje działania zmierzające do usunięcia stwierdzonych uchybień i nieprawidłowości.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) organizuje na podstawie zaleceń wojewody prace nad sporządzaniem projektu budżetu,
- 2) ustala projekt dochodów i wydatków budżetowych na podstawie wskaźników dyrektywnych wynikających z budżetu wojewódzkiej rady narodowej lub z projektu tego budżetu oraz projekt planu funduszu gminnego (miejskiego),
- 3) przedstawia projekt budżetu i projekt planu funduszu gminnego (miejskiego) komisjom rady narodowej, do rozpatrzenia oraz radzie narodowej do uchwalenia,
- 4) ustala na podstawie uchwalonego budżetu szczegółowy podział dochodów i wydatków budżetowych,
- 5) zatwierdza plany finansowe jednostek budżetowych podporządkowanych radzie narodowej i plany funduszy celowych oraz ustala wiążące wskaźniki do zatwierdzenia planów finansowych zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych i środków specjalnych,
- 6) wykonuje budżet terenowy oraz plan funduszu gminnego (miejskiego) w powiązaniu z realizacją planu rozwoju społeczno-gospodarczego i przedstawia radzie narodowej sprawozdania z ich realizacji,
- 7) nadzoruje przestrzeganie równowagi i dyscypliny budżetowej,
- 8) dokonuje zmian w budżecie w zakresie ustalonym w prawie budżetowym oraz informuje radę narodową o wprowadzonych zmianach,
- 9) z upoważnienia rady narodowej:
 - a) dysponuje rezerwą budżetową pochodzącą z rozliczenia ponadplanowych dochodów i nie wykorzystanych kredytów budżetowych,
 - b) dysponuje środkami funduszu zasobowego na finansowanie — w granicach określonych w prawie budżetowym — przedsięwzięć gospodarczych, związanych z rozwojem produkcji rynkowej i usług dla ludności oraz rozszerzeniem mocy produkcyjnych komunalnych przedsiębiorstw lub brygad remontowo-budowlanych dla realizacji ponadplanowych usług remontowo-budowlanych, oraz na pokrycie niedoboru środków obrotowych nadzorowanych przedsiębiorstw,
 - c) dokonuje zmian w planie dochodów i wydatków funduszu gminnego (miejskiego),
- 10) udziela z funduszu zasobowego zwrotnych zasiłków kasowych zakładom budżetowym,
- 11) orzeka w sprawach o naruszenie dyscypliny budżetowej,
- 12) sprawuje nadzór nad gospodarką finansową organów samorządu mieszkańców,
- 13) realizuje politykę podatkową w zakresie podatków i opłat od gospodarki nie uspołecznionej i od ludności,
- 14) ustala i pobiera podatki, opłaty i inne należności w zakresie ustalonym odrębnymi przepisami, a także organizuje i nadzoruje inkaso tych należności,
- 15) odracza, rozkłada na raty i umarza podatki, opłaty i inne należności w granicach posiadanych uprawnień,
- 16) rozpatruje odwołania i zażalenia w sprawach wymiaru podatków i opłat, w zakresie określonym w odrębnych przepisach,

- 17) przeprowadza dochodzenia oraz orzeka w sprawach karnych skarbowych, w zakresie określonym w ustawie karnej skarbowej,
- 18) inicjuje podjęcie przez radę narodową uchwały w sprawie wprowadzenia lub ustalania wysokości niektórych podatków i opłat zastrzeżonych do właściwości rad narodowych,
- 19) koordynuje i kontroluje działalność kredytową banków spółdzielczych oraz oddziałuje przez politykę kredytową na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego,
- 20) podejmuje działania dotyczące obowiązkowego ubezpieczenia budynków, mienia oraz zwierząt w gospodarstwach rolnych oraz udziela pomocy w likwidacji szkód objętych tymi ubezpieczeniami,
- 21) podejmuje w porozumieniu z Państwowym Zakładem Ubezpieczeń działalność prewencyjną polegającą na inicjowaniu i organizowaniu inwestycji i przedsięwzięcia prewencyjnych oraz udziela pomocy w popularyzowaniu ubezpieczeń majątkowych i osobowych,
- 22) wykonuje postanowienia i orzeczenia w sprawach zabezpieczenia kar majątkowych i roszczeń odszkodowawczych oraz prowadzi egzekucję tych kar i roszczeń, jak również dysponuje mieniem, które przeszło na własność Państwa w zakresie określonym w odrębnych przepisach,
- 23) ustala plan rozliczeń z budżetem nadzorowanych przedsiębiorstw oraz sprawuje nadzór nad ich działalnością gospodarczo-finansową, a także z upoważnienia wojewody dokonuje kontroli rozliczeń tych przedsiębiorstw z budżetem,
- 24) sprawuje zarząd mieniem gminnym.

Zadania w dziedzinie rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

§ 9. 1. Naczelnik zapewnia planowy, wszechstronny i szybki rozwój rolnictwa społecznego i indywidualnego oraz wydatny i stały wzrost produkcji rolniczej.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) podejmuje działania zmierzające do racjonalnego wykorzystania gruntów rolnych przez koncentrację ziemi, rozwój produkcji oraz pełne i intensywne zagospodarowanie użytków rolnych we wszystkich sektorach rolnictwa, a także zapewnia ochronę i rekultywację gruntów, właściwe zagospodarowanie nieruchomości Państwowego Funduszu Ziemi, wspólnot gruntowych i mienia gminnego oraz prowadzi i aktualizuje ewidencję gruntów,
- 2) zawiera umowy dotyczące przekazania gospodarstw rolnych następcom oraz wydaje decyzje o przejęciu gospodarstw rolnych na własność Państwa,
- 3) wpływa na rozwój gospodarstw społecznych i indywidualnych, udziela im pomocy, doskonali kooperację między sektorami rolnictwa oraz zapewnia rozwój gospodarstw specjalistycznych i zespołów rolników indywidualnych,
- 4) opracowuje plany rozwoju budownictwa indywidualnego gospodarczego i mieszkaniowego, obejmujące inwestycje budowlane nowe, modernizacyjne, adaptacyjne i remonty, ustalając potrzeby materiałowe oraz potrzebne urządzenia, kredyty i usługi budowlane,
- 5) określa rozmiary i kolejność realizowania inwestycji budowlanych rolnictwa indywidualnego, organizuje

zespolowe formy budowy, modernizacji i remontów, zapewnia projekty typowe dla tego budownictwa, oddziałuje na kierunki kredytowania i finansowania inwestycji i innych nakładów niezbędnych do rozwoju rolnictwa,

- 6) rozpatruje, ocenia i opiniuje projekty programów rozwoju i planów gospodarczo-finansowych społecznych jednostek rolnictwa podporządkowanych i nie podporządkowanych radom narodowym i zgłasza wnioski do tych planów, szczególnie w zakresie podejmowania i lokalizacji inwestycji, wykorzystania, ochrony i rekultywacji gruntów, rozwoju lub zmian w produkcji rolniczej, sieci zaplecza technicznego, rozwoju usług dla rolnictwa, gospodarności, zatrudnienia oraz działalności socjalno-kulturalnej,
- 7) ustala w ramach planów wojewódzkich plany kontraktacji produkcji roślinnej i zwierzęcej dla miasta i gminy oraz poszczególnych wsi, przedstawia je radzie narodowej do zatwierdzenia oraz sprawuje nadzór nad przebiegiem kontraktacji, realizacją umów i wzajemnych zobowiązań stron,
- 8) występuje w wnioskami w sprawach inwestycji w zakresie melioracji, zaopatrzenia rolnictwa i wsi w wodę, kanalizacji i elektryfikacji, organizuje i nadzoruje właściwą ich eksploatację i konserwację,
- 9) udziela pomocy w rozwijaniu produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz pomocy organizacyjno-technicznej i materiałowej rolnikom podejmującym inwestycje budowlane, szczególnie gospodarstwom specjalizującym się i zespołom rolników,
- 10) inicjuje i wdraża nowe technologie i postęp techniczny w gospodarstwach rolnych, organizuje pokazy uprawy i produkcji, zbioru i przechowywania płodów rolnych, chowu i pielęgnacji zwierząt, uszlachetniania i konserwacji pasz, budownictwa, wykorzystania maszyn i urządzeń,
- 11) współdziała z instytucjami nasiennymi w zakresie organizowania i rozwijania produkcji nasiennej, nadzoruje realizację gminnego planu odnawiania materiału siewnego zbóż i ziemniaków oraz zaopatrzenia rolników w materiał siewny i sadzeniaki,
- 12) określa zadania w zakresie gospodarki nawozowej i wapnowania gleb, nadzoruje racjonalne wykorzystanie nawozów, ustala zadania w zakresie ochrony roślin dla gospodarstw rolnych oraz dla jednostek i instytucji świadczących usługi w tym zakresie,
- 13) koordynuje i kontroluje działalność jednostek zaopatrujących rolników w środki produkcji, szczególnie w nawozy sztuczne, pasze treściwe, paliwa, materiały budowlane, maszyny i narzędzia rolnicze, oraz świadczących usługi mechaniczne, remontowe, instalacyjne, chemiczne i budowlane; występuje z wnioskami w sprawach kierunków rozwoju, rodzajów i rozmiarów tych usług,
- 14) współdziała ze stacją hodowli zwierząt w celu uzyskania prawidłowej rozrodczości zwierząt gospodarskich, stwarza warunki i zapewnia pomoc w celu ochrony zdrowia zwierząt i produkcji zwierząt gospodarskich, ustala terminy badań i zabiegów weterynaryjnych oraz zapewnia warunki do przeprowadzania masowych akcji weterynaryjnych,
- 15) kontroluje działalność gospodarczą rolniczych jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych oraz analizuje realizację planów tych jednostek,

- 16) współdziała z zainteresowanymi jednostkami w zakresie doskonalenia doradztwa fachowego i upowszechniania postępu, organizuje szkolenie rolników oraz nadzoruje i koordynuje działalność szkoleniową prowadzoną przez jednostki państwowe, a także koordynuje działalność jednostek spółdzielczych i organizacji społecznych w tym zakresie,
- 17) zatwierdza sieć punktów skupu produktów rolnych i sprawuje nad nimi ogólny nadzór oraz kontroluje realizację zadań skupu,
- 18) współdziała w zapewnieniu kontroli nad właściwym stosowaniem środków chemicznych w produkcji roślinnej,
- 19) inicjuje podejmowanie przez jednostki państwowe, spółdzielcze i organizacje społeczne przetwórstwa owocowo-warzywnego i innego z przeznaczeniem na zaopatrzenie rynku.

Zadania w dziedzinie polityki inwestycyjnej, rozbudowy miast i innych jednostek osadniczych oraz budownictwa mieszkaniowego.

§ 10. 1. Naczelnik realizuje politykę inwestycyjną zgodnie z zadaniami określonymi w planach społeczno-gospodarczego rozwoju oraz podejmuje działania zmierzające do dalszego szybszego rozwoju budownictwa mieszkaniowego i urzędzeń komunalnych.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) wydaje decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji na zasadach ustalonych w odrębnych przepisach i podejmuje postanowienia lokalizacyjno-koordynacyjne,
- 2) opiniuje wnioski lokalizacyjne inwestycji i przedstawia propozycje w sprawie ustaleń koordynacyjnych,
- 3) inicjuje realizację inwestycji wspólnych, podział kosztów budowy, wyznaczenie inwestora zastępczego i przyszłego użytkownika oraz podejmuje decyzje w tych sprawach w zakresie określonym odrębnymi przepisami,
- 4) realizuje terenowy plan inwestycyjny oraz zapewnia właściwy przebieg procesu inwestycyjnego, oddziałując na inwestorów i wykonawców w kierunku zachowania ustalonych cykli inwestycyjnych oraz możliwości ich skracania,
- 5) koordynuje inwestycje w zakresie budownictwa mieszkaniowego oraz infrastruktury technicznej i socjalno-usługowej związanej z tym budownictwem,
- 6) opracowuje — zgodnie z zasadami określonymi przez wojewodę — plany budownictwa mieszkaniowego i towarzyszącego oraz gospodarki komunalnej,
- 7) koordynuje przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe i ich wyposażenie w niezbędne uzbrojenie techniczne,
- 8) nadzoruje i ocenia rozwój budownictwa mieszkaniowego i innych inwestycji planu terenowego oraz podejmuje niezbędne działania dla zapewnienia prawidłowego przebiegu realizacji i pełnego wykonania zadań planowych w tym zakresie, ze szczególnym uwzględnieniem kompleksowości w realizacji tego budownictwa,
- 9) inicjuje i koordynuje przedsięwzięcia zakładów pracy na rzecz budowy, rozbudowy i modernizacji między-

zakładowych obiektów socjalnych, kulturalnych i rekreacyjno-wypoczynkowych, żłobków, przedszkoli, domów kultury i ośrodków wypoczynku świątecznego,

- 10) inicjuje i organizuje lokalną produkcję materiałów budowlanych z surowców miejscowych oraz organizuje w tym zakresie pomoc techniczną.

Zadania w dziedzinie planowania przestrzennego i nadzoru nad budownictwem.

§ 11. 1. Naczelnik na podstawie ustaleń zawartych w planach społeczno-gospodarczego rozwoju i w planach zagospodarowania przestrzennego realizuje zadania zmierzające do zapewnienia harmonijnego rozwoju społeczno-gospodarczego, uwzględniając współzależności przestrzenne wynikające z warunków przyrodniczych, demograficznych oraz istniejącego i projektowanego stanu zainwestowania i zagospodarowania przestrzennego, a także zapewnienia ładu przestrzennego i estetyki w budownictwie.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) sporządza ogólne i szczegółowe plany zagospodarowania przestrzennego w powiązaniu z planami społeczno-gospodarczego rozwoju i przedstawia te plany do zatwierdzenia radzie narodowej,
- 2) realizuje ustalenia zawarte w planach zagospodarowania przestrzennego,
- 3) pełni nadzór urbanistyczno-budowlany i techniczno-budowlany nad budownictwem oraz wydaje decyzje administracyjne w sprawach budownictwa objętych jego właściwością, określone odrębnymi przepisami,
- 4) wydaje zarządzenia o odstępstwach od planów zagospodarowania przestrzennego, stosownie do uzyskanego upoważnienia rady narodowej, oraz informuje radę narodową o poczynionych odstępstwach od planów i osiągniętych wynikach w zakresie zagospodarowania przestrzennego,
- 5) współdziała z organami samorządu mieszkańców i załogami pracowniczymi na rzecz utrzymania w należytym stanie urzędzeń publicznych, osiedli mieszkaniowych, zakładów pracy i ich otoczenia.

Zadania naczelnika w dziedzinie gospodarki wodnej.

§ 12. 1. Naczelnik podejmuje działania zmierzające do zaspokojenia potrzeb w zakresie korzystania z wód oraz gruntów przyległych do wód, organizuje i koordynuje ochronę ludności i mienia przed powodzią oraz nadzoruje gospodarkę wodną.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) ustala linię brzegów, przejścia i przejazdy wzdłuż wód oraz miejsca nad brzegami wód przeznaczone do wypoczynku,
- 2) wyznacza miejsca pobierania żwiru, piasku i innych materiałów w granicach powszechnego korzystania z wód oraz wyznacza miejsca tego pobierania,
- 3) zatwierdza ugody właścicieli gruntów o zmianie stosunków wodnych i rozstrzyga spory o odpływy wód,
- 4) wydaje pozwolenia wodnoprawne na zwykłe korzystanie z cudzej wody oraz na wykonanie urzędzeń wodnych na wodach niezełownych,

- 5) wydaje zarządzenia określające nie obwałowane obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- 6) organizuje ochotnicze drużyny ratownicze, zarządza ewakuację ludności z terenów zagrożonych powodzią oraz nakłada na mieszkańców obowiązek wykonania pilnych prac zabezpieczających przed powodzią,
- 7) wydaje decyzje o utworzeniu spółek wodnych i ich związków oraz zatwierdza ich statuty,
- 8) sprawuje inne funkcje organu administracji państwowej wynikające z Prawa wodnego.

Zadania w dziedzinie gospodarki leśnej i łowieckiej.

§ 13. 1. Naczelnik realizuje zadania w dziedzinie gospodarki w lasach nie stanowiących własności Państwa oraz gospodarki zadrzewieniowej i łowieckiej.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) wydaje decyzje o przeznaczeniu gruntu nieleśnego lub nieużytku do zalesienia, o zalesieniu gruntu rolnego oraz o wywłaszczeniu lasu lub gruntu leśnego, w razie gdy jego właściciel bez wymaganego zezwolenia zmienił uprawnienie leśne na inny rodzaj użytkowania lub dokonał zalesienia gruntu rolnego,
- 2) inicjuje organizowanie spółek i zespołów leśnych oraz sprawuje nadzór nad ich działalnością,
- 3) wykonuje uprawnienia Państwa w zakresie korzystania z prawa pierwokupu przy sprzedaży przez właściciela lasu lub gruntu leśnego,
- 4) dokonuje wymiaru i poboru opłaty leśnej oraz przekazuje okręgowym zarządom lasów państwowych należne kwoty opłaty leśnej,
- 5) ustala wykaz gruntów przeznaczonych do zalesienia oraz podejmuje decyzje o wykonaniu prac związanych z zagospodarowaniem lasów niepaństwowych na koszt Państwa,
- 6) sprawuje kontrolę nad przedsiębiorstwami lasów państwowych w zakresie wykonywania przez nie zadań gospodarczych w lasach niepaństwowych,
- 7) wydaje decyzje o przekazaniu lasów i gruntów leśnych pod zagospodarowanie przez przedsiębiorstwa lasów państwowych lub w wyjątkowych wypadkach przez inne jednostki gospodarki społecznej,
- 8) ustala roczne i wieloletnie plany zalesień i zadrzewień i organizuje ich realizację oraz zapewnia nadzór techniczny; organizuje produkcję szkółkarską,
- 9) kontroluje gospodarkę drewnem pochodzącym z lasów niepaństwowych i z zadrzewień,
- 10) sprawuje nadzór nad gospodarką łowiecką, strażnikami łowieckimi w obwodach oraz wydaje im legitymacje i oznaki służbowe,
- 11) przyjmuje zawiadomienia o dostrzeżonych w obwodach łowieckich objawach chorób zwierzęcych oraz o naruszeniu prawa łowieckiego i bezzwłocznie powiadamia o tym wojewodę,
- 12) wydaje decyzje w sprawie zaorania upraw zniszczonych przez zwierzęcą oraz rozpatruje odwołania od decyzji nadleśniczego ustalającej wysokość odszkodowania,
- 13) prowadzi rejestr rezerwatów przyrody i rejestr pomników przyrody oraz czuwa nad przestrzeganiem przepisów o ochronie gatunkowej roślin i zwierząt.

Zadania w dziedzinie gospodarki mieszkaniowej i terenami nierolniczymi.

§ 14. 1. Naczelnik zapewnia prawidłową politykę w gospodarce lokalami i zasobami mieszkaniowymi oraz terenami nierolniczymi.

2. W celu realizacji zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) wydaje decyzje w sprawach lokalowych zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- 2) kontroluje wykorzystanie lokali w budynkach pozostałych w zarządzie jednostek gospodarki społecznej,
- 3) prowadzi egzekucję w sprawach opróżniania lokali podlegających przepisom prawa lokalowego,
- 4) ocenia stan techniczny zasobów mieszkaniowych oraz egzekwuje od zarządów budynków spełnianie przez nich obowiązków w tym zakresie,
- 5) wydaje decyzje określone przepisami o remontach i odbudowie oraz o wykańczaniu budowy i nadbudowie budynków,
- 6) ustala wysokość stawek czynszu zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz kontroluje i nadzoruje czynności wynajmującego w zakresie wymiaru czynszu,
- 7) udziela zwolnień w całości lub w części od wpłacania kaucji mieszkaniowej zgodnie z odrębnymi przepisami,
- 8) nadzoruje i kontroluje sprawowanie zarządu budynkami przez wynajmujących nie będących jednostkami gospodarki społecznej, podejmuje decyzje w sprawie przejmowania tych budynków w zarząd państwowy,
- 9) zapewnia prawidłowe wykorzystanie terenów nierolniczych,
- 10) realizuje zadania wynikające z przepisów o gospodarce terenami w miastach i osiedlach oraz budownictwie jednorodzinnym, zagrodowym i wypoczynkowym,
- 11) nadzoruje utrzymanie czystości i porządku, wydaje regulamin porządku domowego dla domów pozostałych w administracji organów administracji państwowej lub jednostek państwowych,
- 12) orzeka o wywłaszczeniu nieruchomości, gdy jej wartość szacunkowa nie przekracza 1 mln zł, oraz o odszkodowaniu i o zwrocie wywłaszczonej nieruchomości,
- 13) analizuje i koordynuje gospodarkę lokalami prowadzoną przez zakłady pracy i spółdzielnie budownictwa mieszkaniowego oraz kontroluje zgodność dokonywanych przydziałów z przeznaczeniem mieszkań i zasadami polityki mieszkaniowej,
- 14) oddaje w użytkowanie wieczyste tereny na potrzeby spółdzielczego budownictwa mieszkaniowego,
- 15) zapewnia tereny pod budownictwo jednorodzinne ludności i zapewnia kontrolę terminowej ich zabudowy,
- 16) dokonuje sprzedaży budynków i lokali stanowiących własność Państwa i nadzoruje sprzedaż mieszkań i lokali w domach spółdzielni budownictwa mieszkaniowego.

Zadania w dziedzinie gospodarki komunalnej.

§ 15. 1. Naczelnik podejmuje działania związane z rozwojem, modernizacją i remontem urządzeń komunalnych i sprawnym ich funkcjonowaniem oraz zaspokajaniem potrzeb mieszkańców w zakresie usług komunalnych.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) ocenia potrzeby rozwoju urządzeń komunalnych oraz ustala kierunki i sposoby zaspokajania potrzeb w tych dziedzinach,
- 2) podejmuje budowę, modernizację i remonty urządzeń komunalnych ze środków budżetowych oraz środków zakładów pracy,
- 3) zapewnia prawidłowe funkcjonowanie urządzeń komunalnych, szczególnie w zakresie zaopatrzenia ludności w wodę, odprowadzania ścieków i unieszkodliwiania odpadów stałych, oświetlenia ulic i placów publicznych, zbiorowego ogrzewania budynków mieszkalnych,
- 4) podejmuje budowę, modernizację i remonty dróg, ulic i placów miejskich,
- 5) zapewnia sprawne działanie komunikacji miejskiej oraz dostosowuje rozkłady jazdy tych środków do potrzeb mieszkańców,
- 6) podejmuje działania na rzecz budowy i utrzymania zieleni, parków, skwerów, ulic i innych terenów oraz organizuje społeczne działania dla utrzymania tych terenów w należytej czystości i porządku oraz dba o ich estetykę,
- 7) podejmuje działania na rzecz rozwoju ogrodów działkowych,
- 8) podejmuje budowę, modernizację i remonty kąpielisk, basenów, łaźni publicznych oraz innych urządzeń sanitarnych,
- 9) zapewnia rozwój usług komunalnych, zgodnie z ustalonymi planami, szczególnie w zakresie zaopatrzenia ludności w gaz płynny, usługi pralnicze, naprawy urządzeń komunalnych oraz właściwego utrzymania stanu technicznego urządzeń w budynkach mieszkalnych,
- 10) sprawuje opiekę nad miejscami pamięci narodowej i w tym zakresie współdziała z organizacjami społecznymi, młodzieżą szkolną i zainteresowanymi jednostkami.

Zadania w dziedzinie ochrony środowiska.

§ 16. 1. Naczelnik inicjuje, organizuje i podejmuje działania na rzecz ochrony środowiska.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) uwzględnia potrzeby ochrony środowiska w planach zagospodarowania przestrzennego i planach społeczno-gospodarczego rozwoju miasta lub gminy,
- 2) uwzględnia wymagania ochrony środowiska przy ustalaniu i opiniowaniu lokalizacji inwestycji oraz w ramach sprawowanego nadzoru urbanistyczno-budowlanego,
- 3) inicjuje i koordynuje przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska podejmowane przez jednostki państwowe, spółdzielcze i organizacje społeczne,

- 4) zgłasza wojewodzie wnioski i postulaty co do potrzeby podjęcia decyzji zmierzających do racjonalnego wykorzystania walorów przyrodniczych środowiska, krajobrazu i parków wiejskich oraz zgłasza wypadki ich zagrożenia,
- 5) organizuje doraźne działania zmierzające do zapobieżenia awaryjnemu zagrożeniu środowiska lub do ograniczenia ujemnych dla środowiska skutków awarii,
- 6) współdziała z organizacjami społecznymi zajmującymi się ochroną środowiska,
- 7) wykonuje funkcje kontrolne w zakresie ochrony środowiska i stosuje sankcje przewidziane w odrębnych przepisach.

Zadania w dziedzinie komunikacji, drogownictwa i łączności.

§ 17. 1. Naczelnik realizuje zadania w dziedzinach ruchu drogowego, transportu drogowego, spedycji i drogownictwa oraz związane z komunikacją kolejową.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) współdziała w opracowywaniu planów remontów, konserwacji i modernizacji dróg lokalnych; ustala plany robót inwestycyjnych w ramach drogowych czynów społecznych,
- 2) pełni funkcje inwestora w zakresie budowy i przebudowy dróg lokalnych i mostów, realizowanych z planu terenowego, oraz może zlecić pełnienie funkcji inwestora zastępczego rejonowi dróg publicznych,
- 3) finansuje utrzymanie i konserwację dróg lokalnych w zakresie ustalonym przez wojewodę,
- 4) wydaje zezwolenia na umieszczanie w pasie drogowym dróg zakładowych wszelkich urządzeń nie związanych z gospodarką drogową oraz orzeka o przywróceniu do stanu poprzedniego pasa drogowego w razie jego naruszenia,
- 5) orzeka po uzgodnieniu z zarządem drogi i organami Milicji Obywatelskiej o oznakowaniu dróg lokalnych oraz ulic w ciągu tych dróg i dróg zakładowych oraz usuwaniu wszelkich urządzeń i zadrzewień pogarszających bezpieczeństwo ruchu drogowego i kolejowego,
- 6) podejmuje decyzje o czasowym wyłączeniu z ruchu ulic oraz o ograniczeniu ruchu na drogach i ulicach, nie będących w ciągu dróg państwowych, po zasięgnięciu opinii zarządu dróg i organów Milicji Obywatelskiej,
- 7) określa wysokość odszkodowań za szkody wyrządzone w związku z utrzymaniem dróg,
- 8) na wniosek zarządu kolei wydaje zarządzenia o usunięciu zadrzewienia (zakrzewienia) pogarszającego widoczność sygnałów i pociągów, utrudniającego budowę i eksploatację urządzeń kolejowych lub powodującego zaspę śnieżną, oraz ustala odszkodowanie z tego tytułu,
- 9) współdziała w organizowaniu prac przy zimowym utrzymaniu dróg i dojazdów do stacji, placów i ramp kolejowych, udziela pomocy przy odśnieżaniu linii kolejowych, zwalczaniu kłesk żywiolowych oraz usuwaniu szkód powstałych w sieci telekomunikacyjnej,

- 10) zgłasza wnioski w sprawie rozwiązań komunikacyjnych z punktu widzenia transportu, organizacji i bezpieczeństwa ruchu,
- 11) wydaje, zatrzymuje i cofa prawa jazdy, prowadzi ewidencję i rejestrację pojazdów samochodowych i rowerów, zarządza przeprowadzenie badań technicznych pojazdów oraz wzywa kierowców do poddania się badaniom lekarskim lub sprawdzenia ich kwalifikacji,
- 12) wydaje karty rowerowe i woźnicy oraz upoważnienia do sprawdzania kwalifikacji rowerzystów i woźniców; może upoważnić dyrektorów szkół do wydawania kart rowerowych młodzieży szkolnej,
- 13) dopuszcza do ruchu pojazdy samochodowe i przyczepy oraz wycofuje pojazdy z ruchu w wypadkach przewidzianych w odrębnych przepisach,
- 14) współdziała z organizacjami społecznymi w sprawach związanych z popularyzacją zasad ruchu drogowego, przede wszystkim wśród dzieci i młodzieży,
- 15) udziela zezwoleń na prowadzenie zarobkowego transportu drogowego i cofa je oraz wydaje i cofa potwierdzenia zgłoszenia na prowadzenie niezarobkowego transportu samochodowego, w zakresie określonym odrębnymi przepisami,
- 16) powołuje posiadaczy pojazdów samochodowych do obowiązkowego świadczenia usług przewozowych oraz współdziała z jednostkami gospodarczymi w organizowaniu załadunku i wyładunku środków transportowych oraz przeciwdziała przetrzymywaniu tych środków,
- 17) udziela zezwoleń na prowadzenie spedycji krajowej przez inne jednostki (osoby) niż uspołecznione przedsiębiorstwa transportowe oraz cofa te zezwolenia,
- 18) zgłasza wojewodzie wnioski dotyczące rozkładu jazdy środków komunikacji autobusowej i kolejowej oraz uwagi o ich funkcjonowaniu,
- 19) współdziała z właściwymi placówkami telekomunikacyjnymi, szczególnie w zakresie rozbudowy i utrzymania sieci łączności telekomunikacyjnej.

Zadania w dziedzinie gospodarki paliwowo-energetycznej i materiałowej.

§ 18. 1. Naczelnik realizuje zadania w zakresie oszczędnej i racjonalnej gospodarki materiałami, paliwami i energią.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) zapewnia racjonalne i oszczędne użytkowanie paliw i energii w podporządkowanych jednostkach organizacyjnych,
- 2) podejmuje niezbędne działania w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za racjonalną i oszczędną gospodarkę materiałami, paliwami i energią,
- 3) współdziała z organami państwowego nadzoru i kontroli gospodarki paliwami i energią,
- 4) kontroluje zaopatrzenie i dystrybucję paliw i energii,
- 5) dokonuje analizy projektów inwestycyjnych indywidualnego budownictwa z punktu widzenia obniżenia strat ciepła w budynkach,
- 6) koordynuje działania zmierzające do poprawy gospodarki materiałowej oraz zagospodarowania surowców

wtórnych, a w szczególności: rozwój sieci skupu surowców wtórnych od ludności, wykorzystanie surowców wtórnych na potrzeby lokalne, organizowanie okresowych powszechnych zbiórek surowców wtórnych.

Zadania w dziedzinie handlu, usług i drobnej wytwórczości.

§ 19. 1. Naczelnik realizuje zadania w zakresie należytego zaopatrzenia ludności w artykuły rynkowe, rozwoju i funkcjonowania sieci handlowej i usługowej oraz rozwoju drobnej wytwórczości.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) opracowuje, w ramach planu społeczno-gospodarczego rozwoju, plan handlu wewnętrznego, usług, rzemiosła i drobnej wytwórczości uspołecznionej o znaczeniu lokalnym oraz udziela pomocy jednostkom gospodarczym w usuwaniu zahamowań w realizacji tego planu,
- 2) ustala dla przedsiębiorstw państwowych, zakładów i jednostek budżetowych i spółdzielni, objętych planowaniem terenowym, zadania i środki planowe w zakresie rozwoju usług,
- 3) dokonuje podziału masy towarowej dzielonej centralnie w ramach rozdzielników ustalanych przez wojewodę,
- 4) przydziela materiały budowlane o niedostatecznej podaży nabywcom indywidualnym zgodnie z obowiązującymi zasadami,
- 5) koordynuje działalność jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych w zakresie należytego i równomiernego zaopatrzenia ludności w artykuły konsumpcyjne i niekonsumpcyjne oraz w zakresie usług,
- 6) opracowuje programy rozwoju sieci handlowej i usługowej, uwzględniając zasady racjonalnej koncentracji i specjalizacji, inicjuje jej rozwój oraz udziela pomocy w zapewnieniu na ten cel pomieszczeń,
- 7) koordynuje terminy prowadzenia robót remontowych sieci handlu, gastronomii i usług,
- 8) ustala lokalizację i strukturę branżową placówek handlowych i zakładów gastronomicznych i usługowych oraz prowadzi rejestr tych jednostek,
- 9) ustala godziny otwierania i zamykania placówek handlowych, zakładów usługowych i gastronomicznych, z wyjątkiem placówek i zakładów na terenie miast podzielonych na dzielnice,
- 10) kontroluje godziny otwierania i zamykania placówek handlowych, zakładów usługowych i gastronomicznych oraz wydaje zezwolenia na ich czasowe zamknięcie,
- 11) dokonuje zaszeregowania placówek gastronomicznych i zakładów usługowych do odpowiednich kategorii oraz wyraża zgodę na uruchomienie placówek żywienia przyzakładowego lub ich likwidację,
- 12) zatwierdza plan sieci punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wydaje zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych zawierających więcej niż 4,5% alkoholu,

- 13) wyznacza placówki handlu detalicznego ze sprzedażą mięsa i wędlin oraz artykułów przemysłowych dla odbiorców pozarynkowych; ustala miejscowości i miejsca sprzedaży detalicznej mięsa pochodzącego z uboju gospodarczego,
 - 14) nadzoruje całokształt spraw związanych z organizacją i urządzaniem targowisk oraz utrzymaniem ich w należyłym stanie i porządku,
 - 15) ustala dla organizacji rzemieślniczych lub zrzeszających inne jednostki pozarolniczej gospodarki nie uspołecznionej zalecenia w zakresie działalności usługowej,
 - 16) wydaje i cofa uprawnienia do wykonywania rzemiosła, prywatnego handlu, gastronomii i usług nierzemieślniczych oraz wyraża zgodę na zwiększenie stanu zatrudnienia w zakładach rzemieślniczych, a także sprawuje nadzór nad działalnością tych zakładów,
 - 17) sprawuje nadzór nad działalnością cechów rzemieślniczych,
 - 18) inicjuje zwiększenie produkcji artykułów masowego spożycia, wytwarzanych przez miejscowe uspołecznione zakłady drobnej wytwórczości i rzemiosła, oraz popiera rozwój drobnej wytwórczości i rzemiosła,
 - 19) opiniuje propozycje lub występuje z wnioskami dotyczącymi nagradzania kierowników jednostek produkcyjnych, handlowych i usługowych, podporządkowanych centralnie i terenowo, za zgodne z planami i dodatkowe realizowanie zadań produkcyjnych na potrzeby rynku oraz zaspokojenia potrzeb ludności w zakresie usług,
 - 20) inicjuje kontrolę handlu, usług, rzemiosła i drobnej wytwórczości oraz współdziała w prowadzeniu kontroli z organami kontroli państwowej oraz spółdzielczej i wykorzystuje wyniki tych kontroli w celu usprawnienia działalności placówek handlowych i usługowych, a także ochrony interesów konsumentów.
- Zadania w dziedzinie zatrudnienia, spraw socjalnych i ubezpieczeń społecznych.**
- § 20. 1. Naczelnik realizuje zadania w dziedzinie zatrudnienia, oddziałuje na działalność socjalną i bytową w zakładach pracy, zmierzając do jej poprawy, realizuje zadania związane z zaopatrzeniem emerytalnym rolników i ich rodzin.
2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:
- 1) realizuje zapotrzebowania zakładów pracy na pracowników, stosownie do ustaleń programów przyjęć do pracy, zatwierdzonych przez wojewodę,
 - 2) analizuje sytuację w zatrudnieniu w zakładach pracy oraz przekazuje wojewodzie informacje i ustalenia wynikające z tej analizy,
 - 3) ocenia realizację ustaleń zakładowych programów przyjęć do pracy oraz kształtowanie się w zakładach pracy relacji pomiędzy stanem zatrudnienia a planowym wzrostem wydajności pracy,
 - 4) prowadzi ewidencję kandydatów do pracy, którzy nie zostali skierowani niezwłocznie do pracy,
 - 5) współdziała w realizowaniu programów kompletowania załóg nowo uruchamianych zakładów pracy, uznanych za priorytetowe oraz objętych planem werbunku,
 - 6) inicjuje organizowanie w formach pozaszkolnych przygotowania zawodowego kandydatów do pracy oraz pracowników, których zmiana kwalifikacji zawodowych jest niezbędna,
 - 7) organizuje dla kandydatów do pracy informacje o miejscach i warunkach pracy, wysokości wynagrodzenia i przysługujących świadczeniach socjalnych oraz współdziała w organizowaniu preorientacji zawodowej dla młodzieży szkolnej i rodziców,
 - 8) oddziałuje na prawidłowe zatrudnienie i przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników,
 - 9) stosuje w zawodach, w których występuje brak miejsc pracy, pierwszeństwo w kierowaniu do pracy jedynych żywicieli rodzin i osób, którym pierwszeństwo to zostało przyznane zgodnie z przepisami szczególnymi,
 - 10) współdziała z zakładami pracy w zatrudnieniu na odpowiednich stanowiskach pracy inwalidów oraz osób o ograniczonej sprawności do pracy, nie będących inwalidami,
 - 11) opracowuje programy w zakresie produktywizacji zawodowej osób pozostających poza pracą i nauką oraz powoduje zatrudnienie osób zwalnianych z zakładów karnych,
 - 12) przeprowadza kontrolę przestrzegania przez zakłady pracy przepisów o pośrednictwie pracy oraz kontrolę w dziedzinie racjonalizacji zatrudnienia, w zakresie zaleconym przez wojewodę,
 - 13) przedstawia wojewodzie propozycje dotyczące okresowego ograniczenia kierowania pracowników do tych zakładów pracy, które naruszają ustalenia zawarte w programie przyjęć do pracy lub w sposób nieracjonalny gospodarują zasobami pracy,
 - 14) współdziała w zapewnieniu zatrudnienia absolwentów szkół wyższych nie objętych planowym zatrudnieniem oraz absolwentów zasadniczych i średnich szkół zawodowych i szkół ogólnokształcących, a także kontroluje, czy zakłady pracy stwarzają warunki sprzyjające ich adaptacji i stabilizacji pracy,
 - 15) zapewnia dopływ niezbędnych kadr kwalifikowanych do pracy w rolnictwie oraz w zakładach świadczących usługi dla rolnictwa i ludności,
 - 16) inicjuje tworzenie interwencyjnych miejsc pracy i szkolenie kandydatów do pracy oraz zwiększanie możliwości zatrudnienia w systemie pracy nakładczej w usługach lub produkcji,
 - 17) przyznaje zasiłki dla osób czasowo pozostających bez pracy oraz cofa je w razie uchylania się od jej podjęcia,
 - 18) współdziała w prowadzeniu rekrutacji do ochotniczych hufców pracy,
 - 19) zgłasza radzie narodowej kandydatów na członków komisji rozjemczej i komisji odwoławczej do spraw pracy, przedstawia wnioski o odwołanie członków tych komisji oraz zapewnia odpowiednie warunki pracy i obsługę tych komisji, a także sprawuje — w po-

rozumieniu z wojewódzką radą związków zawodowych — kontrolę organizacji pracy zakładowych komisji rozjemczych,

- 20) dokonuje analiz planów i programów działalności socjalnej i bytowej zakładów pracy oraz inicjuje i koordynuje wspólne przedsięwzięcia zakładów pracy, mające na celu poprawę warunków socjalnych i bytowych,
- 21) określa podstawę wymiaru świadczeń emerytalnych dla rolników, dokonuje wymiaru i poboru składek na ubezpieczenia społeczne rolników, prowadzi postępowanie w sprawie określenia okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy w gospodarstwach rolnych oraz poświadcza we wniosku o przyznanie emerytury lub renty okoliczności mające wpływ na przyznanie oraz na wysokość świadczeń emerytalnych,
- 22) współdziała w zakresie świadczeń ubezpieczeniowych z właściwymi terenowo jednostkami organizacyjnymi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Zadania w dziedzinie oświaty i wychowania.

§ 21. 1. Naczelnik realizuje zadania w zakresie oświaty i wychowania, wynikające z polityki Państwa i potrzeb społecznych, zapewniając wszechstronny rozwój szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) opracowuje, na podstawie zaleceń wojewody, wieloletnie i roczne plany rozwoju oświaty i wychowania,
- 2) nadzoruje i koordynuje działalność szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych, bez względu na ich resortowe podporządkowanie, z wyłączeniem problematyki pedagogicznej,
- 3) występuje z wnioskami w sprawie sieci szkół, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych,
- 4) zapewnia pomieszczenia i wyposażenie materialno-techniczne dla szkół i innych placówek opiekuńczo-wychowawczych i oświatowo-wychowawczych,
- 5) występuje z wnioskami w sprawie gospodarowania obiektami oświatowymi,
- 6) podejmuje przedsięwzięcia mające na celu zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą oraz warunków higienicznosanitarnych w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych,
- 7) organizuje udział zakładów pracy, instytucji oraz organizacji społecznych i zawodowych w polepszeniu materialnych warunków pracy szkół, placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych oraz organizuje dowożenie uczniów do gminnych szkół zbiorczych,
- 8) organizuje udział zakładów pracy, instytucji oraz organizacji społecznych, zawodowych i młodzieżowych, placówek kulturalnych i samorządu rolniczego w pracy wychowawczej prowadzonej przez szkoły, placów-

ki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze oraz w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego młodzieży i dorosłych,

- 9) stwarza warunki do realizacji obowiązku szkolnego wszystkim dzieciom i młodzieży, podlegającym temu obowiązkowi, wyraża zgodę na wcześniejsze rozpoczęcie realizacji obowiązku szkolnego, odracza ten obowiązek i zwalnia od jego realizacji.
- 10) organizuje współdziałanie szkół z zakładami pracy, placówkami kulturalnymi, organizacjami młodzieżowymi, społecznymi i zawodowymi, samorządem rolniczym w zakresie kształcenia i dokształcania zawodowego młodzieży i dorosłych,
- 11) koordynuje i organizuje działalność w zakresie profilaktyki społecznej i resocjalizacji młodzieży,
- 12) koordynuje i nadzoruje organizację wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej przez wszystkich organizatorów na obszarze swojego działania,
- 13) proponuje kandydatów na rodziny zastępcze oraz wyznacza nauczycieli — opiekunów tych dzieci,
- 14) występuje z wnioskami o umieszczenie dzieci w zakładach opiekuńczo-wychowawczych oraz pobiera opłaty od rodziców za pobyt ich dzieci w tych zakładach,
- 15) zapewnia mieszkania oraz warunki socjalno-bytowe nauczycielom i ich rodzinom.

3. Naczelnik gminy wykonuje zadania w dziedzinie oświaty i wychowania przy pomocy gminnego dyrektora szkół.

Zadania w dziedzinie ochrony zdrowia i opieki społecznej.

§ 22. 1. Naczelnik w ramach przysługujących mu uprawnień realizuje zadania w dziedzinie ochrony zdrowia i pomocy społecznej dla ludności.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) podejmuje działania na rzecz organizowania placówek ochrony zdrowia i opieki społecznej i występuje z wnioskami w sprawie sieci placówek ochrony zdrowia i opieki społecznej,
- 2) ocenia działalność zakładów społecznych służby zdrowia w zakresie świadczeń zdrowotnych dla ogółu ludności i występuje z wnioskami o usprawnienie tej działalności,
- 3) koordynuje i zapewnia realizację przedsięwzięć dotyczących poprawy stanu sanitarnego na obszarze swojego działania,
- 4) współdziała w przeprowadzaniu masowych akcji profilaktyczno-leczniczych i zapewnia warunki do ich przeprowadzania,
- 5) przyznaje uprawnienia do bezpłatnego korzystania ze świadczeń leczniczych przez osoby kwalifikujące się do pomocy społecznej,
- 6) dysponuje środkami przeznaczonymi na gospodarstwo usamodzielnienie inwalidów,

- 7) ustala formy i zakres pomocy dla osób kwalifikujących się do udzielenia pomocy społecznej,
- 8) ustala formy pomocy dla kombatantów i ich rodzin oraz zakres opieki nad nimi, współpracuje z zainteresowanymi organami i organizacjami społecznymi w tej dziedzinie,
- 9) zapewnia pomoc osobom poszkodowanym wskutek klęsk żywiołowych i innych wypadków losowych,
- 10) dysponuje bezpłatnymi i odpłatnymi skierowaniami na świadczenia opiekuńcze dla chorych w domu,
- 11) występuje z wnioskami o umieszczenie osób wymagających opieki w domach pomocy społecznej,
- 12) powołuje i odwołuje terenowych opiekunów społecznych,
- 13) podejmuje działania na rzecz zwalczania alkoholizmu w zakresie ustalonym odrębnymi przepisami oraz współdziała w tym zakresie z organizacjami społecznymi,
- 14) podejmuje działania w celu zwalczania chorób zakaźnych w zakresie uregulowanym odrębnymi przepisami,
- 15) ustala godziny pracy placówek służby zdrowia, uwzględniając potrzeby miejscowej ludności.

Zadania w dziedzinie kultury i sztuki.

§ 23. 1. Naczelnik realizuje zadania określone w programie rozwoju kultury, zapewnia warunki rozwoju twórczości, działalności ruchu społeczno-kulturalnego, ochrony dóbr kultury, rozwoju czytelnictwa oraz uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) organizuje rozwój sieci i działalności placówek kultury oraz zapewnia im warunki materialne i finansowe,
- 2) podejmuje działania na rzecz rozwoju społecznego ruchu kulturalnego, zapewnia pomoc miejscowym twórcom ludowym, udziela pomocy w organizowaniu usług artystycznych i kulturalnych, wystaw i innych imprez społeczno-kulturalnych,
- 3) sprawuje opiekę nad miejscami walki i straceń oraz izbami pamięci narodowej,
- 4) zapewnia ochronę zabytków kultury i pomników oraz podejmuje w nagłych wypadkach decyzje w celu zabezpieczenia zabytków i zawiadamia o tym właściwe organy,
- 5) inicjuje i realizuje zamierzenia dotyczące turystycznego zagospodarowania zabytków architektury i ich otoczenia,
- 6) zgłasza właściwym organom przedmioty zasługujące na wpisanie do rejestru zabytków,
- 7) wyraża zgodę na termin i miejsce występów artystycznych i rozrywkowych oraz wydaje zezwolenia na zabawy połączone z występami artystycznymi,
- 8) rejestruje zgłoszenia i udziela zezwoleń na występy artystyczne i wyświetlanie filmów na akademiach

i obchodach organizowanych przez państwowe jednostki organizacyjne i organizacje społeczne,

- 9) kontroluje warunki sanitarne i bezpieczeństwa w salach widowiskowych oraz w budynkach i na placach nie przystosowanych do prowadzenia stałej działalności artystyczno-widowiskowej,
- 10) sprawuje nadzór nad placówkami kultury, bibliotekami i czytelniami publicznymi oraz muzeami regionalnymi,
- 11) prowadzi rejestr bibliotek organizacji społecznych i innych instytucji niepaństwowych oraz osób prawnych, a także organizacji i instytucji nie mających osobowości prawnej,
- 12) udziela zezwoleń organizacjom społecznym i osobom prawnym oraz osobom fizycznym na publiczne udostępnianie zbiorów materiałów bibliotecznych,
- 13) przyznaje nagrody za upowszechnianie kultury.

Zadania w dziedzinie kultury fizycznej, sportu i turystyki.

§ 24. 1. Naczelnik popiera rozwój wszystkich form kultury fizycznej, umasowienia sportu, turystyki i wypoczynku mieszkańców.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) zapewnia rozwój sieci i działalności zakładów, instytucji i urzędów służących zaspokojeniu potrzeb ludności w dziedzinie kultury fizycznej i turystyki oraz współdziała z instytucjami i organizacjami społecznymi w rozwoju kultury fizycznej, sportu, turystyki i wypoczynku,
- 2) opracowuje programy rozwoju i działalności kultury fizycznej, sportu, turystyki i wypoczynku oraz zapewnia warunki do ich realizacji,
- 3) organizuje kąpieliska na wodach otwartych,
- 4) inicjuje organizowanie biur zakwaterowań w prywatnych pokojach gościnnych, popiera rozwój prywatnych kwater turystycznych oraz współdziała w organizowaniu informacji turystycznej i wypoczynku świątecznego,
- 5) sprawuje nadzór nad obiektami sportowymi i turystycznymi, wybudowanymi z udziałem środków państwowych i w czynach społecznych, kontroluje i koordynuje wykorzystanie obiektów i urzędów sportowych znajdujących się na terenie miasta lub gminy oraz określa w wypadkach spornych zasady udostępniania obiektów i urzędów sportowych,
- 6) wydaje zezwolenia na wykonywanie usług hotelarskich przez jednostki gospodarki nie uspołecznionej,
- 7) przyznaje nagrody rzeczowe oraz pieniężne za osiągnięcia w rozwoju kultury fizycznej i turystyki,
- 8) wydaje zezwolenia na prowadzenie publicznej działalności sportowej oraz wyraża zgodę na urządzenie imprez sportowych w obiektach budowlanych i innych lokalach nie dostosowanych do organizowania tego rodzaju imprez.

Zadania w dziedzinie spraw społeczno-administracyjnych.

§ 25. 1. Naczelnik realizuje zadania w dziedzinie umacniania praworządności i przestrzegania zasad współżycia społecznego oraz ochrony ładu i porządku publicznego.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) sprawuje nadzór nad działalnością kolegium do spraw wykroczeń oraz nad postępowaniem mandatowym w sprawach o wykroczenia, zapewnia obsługę prawną kolegium i pomoc w realizowaniu orzecznictwa oraz zgłasza radzie narodowej kandydatów na członków tego kolegium,
- 2) zapewnia wykonywanie orzeczonych przez sądy kar ograniczenia wolności, podejmuje czynności konieczne do wykonania rozstrzygnięć kolegium do spraw wykroczeń oraz ściągnięcia grzywien nałożonych w drodze kredytowanego mandatu karnego,
- 3) zapewnia pomoc społecznym komisjom pojednawczym,
- 4) rejestruje i nadzoruje stowarzyszenia, których działalność nie przekracza granic miasta, dzielnicy lub gminy, rozwiązuje stowarzyszenia albo decyduje o ich likwidacji, wyznacza kuratorów i likwidatorów stowarzyszeń, decyduje o przeznaczeniu majątku stowarzyszenia rozwiązanego lub zlikwidowanego, przyjmuje zgłoszenia o założeniu stowarzyszeń zwykłych oraz nadzoruje te stowarzyszenia zgodnie z odrębnymi przepisami,
- 5) przyjmuje zawiadomienia i wydaje decyzje w sprawach odbycia zgromadzeń i zabaw publicznych oraz nadzoruje zgromadzenia i zabawy publiczne,
- 6) wydaje zezwolenia na organizowanie i przeprowadzanie zbiórek publicznych oraz sprawuje nadzór nad ich przeprowadzaniem,
- 7) prowadzi dokumentację ewidencji ludności, wydaje decyzje w sprawach meldunkowych oraz nadzoruje przestrzeganie obowiązków określonych w przepisach o ewidencji ludności,
- 8) wydaje dokumenty stwierdzające tożsamość, prowadzi ich dokumentację oraz organizuje uroczyste wręczanie tych dokumentów,
- 9) sporządza akta stanu cywilnego, przyjmuje oświadczenia i wydaje decyzje na podstawie przepisów Prawa o aktach stanu cywilnego i Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz upowszechnia uroczyste formy ślubów i nadawania imion,
- 10) stwierdza posiadanie i utratę obywatelstwa polskiego oraz gromadzi nadesłane mu odpisy aktów nadania obywatelstwa polskiego osobom zamieszkałym na obszarze miasta — gminy,
- 11) prowadzi rejestrację i ewidencję przedpoborowych oraz współdziała w przeprowadzeniu poboru do wojska, wydaje decyzje w sprawie uznania żołnierza za jedynego żywiciela rodziny oraz realizuje określone zadania związane z zapewnieniem uzupełniania sił zbrojnych,
- 12) nadzoruje realizację świadczeń osobistych i rzeczowych mieszkańców na rzecz obrony kraju,

- 13) nadzoruje działalność organów Milicji Obywatelskiej w zakresie zabezpieczenia mienia, życia i zdrowia obywateli, zapewnienia ładu i porządku publicznego, wysłuchuje sprawozdań tych organów oraz rozpatruje uwagi i wnioski dotyczące ich działalności,
- 14) nadzoruje i kontroluje działalność Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, powołuje i odwołuje komitety społeczne ORMO oraz udziela pomocy w realizacji jej zadań,
- 15) realizuje zadania związane z ochroną przeciwpożarową w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach, a w szczególności: udziela pomocy w organizowaniu ochotniczych straży pożarnych, powołuje i odwołuje komendantów gminnych straży pożarnych oraz udziela pomocy materialnej i finansowej strażom pożarnym,
- 16) nadzoruje sołtysów w zakresie pełnienia wart przeciwpożarowych oraz nakłada na osoby fizyczne obowiązki pełnienia tych wart.

Zadania w dziedzinie obronności.

§ 26. Naczelnik realizuje zadania w dziedzinie obronności Państwa w zakresie ustalonym w przepisach dotyczących powszechnego obowiązku obrony i innych przepisach szczególnych dla terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego, a także powierzone przez wojewódzki komitet obrony, przewodniczącego tego komitetu oraz inne uprawnione organy,

Zadania w dziedzinie statystyki państwowej.

§ 27. 1. Naczelnik realizuje zadania w zakresie statystyki państwowej oraz wykorzystuje materiały statystyczne w kierowaniu gospodarką terenową.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) prowadzi sprawozdawczość i inne prace statystyczne wynikające z programu badań statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego oraz resortową sprawozdawczość statystyczną w ramach określonych odrębnymi przepisami, zapewniając zgodność sprawozdań ze stanem faktycznym,
- 2) kieruje organizacją i prowadzeniem na terenie swojego działania narodowych spisów powszechnych, spisów rolnych i innych badań statystycznych,
- 3) powołuje biura spisowe i rachmistrzów spisowych oraz kieruje ich pracą,
- 4) wykorzystuje w swoim działaniu materiały i dane statystyczne opracowywane przez właściwe organy statystyki państwowej, a także materiały statystyki resortowej.

Rozdział 3**Szczególne zadania i uprawnienia prezydenta miasta.**

§ 28. 1. Prezydent miasta, poza zadaniami określonymi w rozdziale 2, realizuje zadania wymienione w § 2 rozporządzenia Rady Ministrów, o którym mowa w § 40. Prezydent miasta w szczególności:

- 1) wydaje decyzje o podjęciu postępowania scaleniowego i wymiennego, przeprowadza postępowanie scaleniowe i wymienne, a także zatwierdza projekty scalenia lub wymiany gruntów,
 - 2) wprowadza uproszczony tryb postępowania w sprawie wyznaczania i przejęcia na własność Państwa terenu budowlanego w razie pilnej konieczności uporządkowania zabudowy na skutek klęski żywiołowej, wyznacza i przejmuje na własność Państwa tereny budowlane,
 - 3) inicjuje i koordynuje działalność zakładów służby zdrowia i pomocy społecznej w zakresie świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych dla ludności oraz udziela im pomocy w realizacji zadań statutowych i w związku z tym:
 - a) opiniuje statuty jednostek organizacyjnych służby zdrowia i opieki społecznej oraz wyraża stanowisko w sprawie projektów programów ich działania,
 - b) wydaje opinie w sprawach powoływania i odwoływania dyrektora zespołu opieki społecznej,
 - c) występuje z wnioskami w sprawie ukarania, zawieszenia w czynnościach albo zwolnienia z pracy pracownika, który w rażący sposób zaniedbuje obowiązki służbowe, narusza dyscyplinę pracy lub lekceważy zasady współżycia społecznego,
 - d) występuje do wojewody z wnioskami o zawieszenie dyrektora zespołu opieki zdrowotnej w razie stwierdzenia szczególnie rażącego naruszenia obowiązków służbowych, powodującego poważne szkody społeczne i gospodarcze,
 - 4) orzeka o wywłaszczeniu nieruchomości bez względu na wartość szacunkową nieruchomości, ustala odszkodowanie oraz orzeka o zwrocie nieruchomości wywłaszczonych,
 - 5) wykonuje funkcje organu I instancji w zakresie budownictwa jednostek gospodarki uspołecznionej,
 - 6) obniża podatek wyrównawczy poszczególnym podatnikom według zasad określonych w odrębnych przepisach,
 - 7) obniża podatek gruntowy z powodu szczególnych warunków produkcyjnych, jeśli wyniki gospodarcze są znacznie niższe od przeciętnych, oraz ograniczonych możliwości zarobkowania przez podatników poza gospodarstwem rolnym,
 - 8) obniża lub podwyższa podatki na obszarach, które w wyniku zmiany w podziale administracyjnym znalazły się w strefie ekonomicznej o wyższych lub niższych normach przychodu szacunkowego albo o niższych lub wyższych stawkach kwotowych, wskutek czego podatek byłby za wysoki lub za niski w stosunku do faktycznych przychodów gospodarstw,
 - 9) wyłącza z ewidencji obszary użytków rolnych o charakterze bagienym lub podtapianych, jeżeli skład botaniczny znajdujących się na nich traw nie uzasadnia zaliczenia ich do klasy I—IV według normy państwowej dla siana,
 - 10) wyraża zgodę na ustalenie przez Państwowy Zakład Ubezpieczeń szkody w trzodzie chlewnej w wysokości 90% wartości zwierząt, jeżeli suma wypłaconych odszkodowań w obowiązkowym ubezpieczeniu trzody w okresie ostatnich dwóch lat jest niższa od 60% sumy zainkasowanych składek w stosunku rocznym,
 - 11) wydaje uprawnienia do prowadzenia działalności gospodarczej przez jednostki prywatnego handlu, gastronomii i usług nierzemieślniczych, jeżeli terytorialny zasięg działania przedsiębiorstwa przekracza granicę miasta,
 - 12) orzeka o obowiązku przekazywania nadwyżek wód kopalnianych, wydaje pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód, ustanawia strefy ochronne źródeł oraz dokonuje podziału kosztów przypadających od zakładów, które przed wprowadzeniem ścieków do wód lub urządzeń wodnych albo w inny sposób przyczyniły się do wzrostu kosztów utrzymania tych wód lub urządzeń,
 - 13) wydaje zarządzenia w sprawie wykonania prac i urządzeń ochronnych mających na celu utrzymanie, zabezpieczenie i udostępnienie przedmiotów poddanych pod ochronę, z wyjątkiem realizacji tych prac w parkach narodowych i rezerwach przyrody,
 - 14) wydierżawia obwody łowieckie wspólne kołom łowieckim oraz innym jednostkom Polskiego Związku Łowieckiego, a także podejmuje decyzje o rozwiązaniu umów dzierżawnych z dzierżawcami nie dotrzymującymi warunków umowy i rozlicza koła łowieckie z ich działalności,
 - 15) prowadzi ewidencję i rejestrację kół łowieckich Polskiego Związku Łowieckiego,
 - 16) koordynuje działalność nadleśniczych i dyrektorów parków narodowych, ustala kierunki ich działania oraz zadania z zakresu zagospodarowania lasów i zapewnia niezbędne środki finansowe, rozpatruje odwołania od decyzji wydanych przez nadleśniczego i dyrektora parku narodowego oraz wydaje — za zgodą wojewody — zezwolenia na zmianę uprawy leśnej na inny rodzaj użytkowania lasów nie stanowiących własności Państwa,
 - 17) wydaje decyzje w sprawach obywatelstwa polskiego według zasad określonych w odrębnych przepisach,
 - 18) wydaje decyzje w sprawach zmiany imion i nazwisk oraz dostosowania pisowni imion i nazwisk do zasad pisowni polskiej, zgodnie z fonetycznym brzmieniem,
 - 19) wydaje zezwolenia na przyjęcie darowizny, zapisu lub spadku przez jednostkę organizacyjną niepaństwową oraz na przeniesienie własności nieruchomości na podstawie umowy o dożywocie na rzecz tej jednostki,
 - 20) współdziała ze szkołami wyższymi, instytutami naukowo-badawczymi i innymi jednostkami naukowo-badawczymi w zakresie spraw związanych z rozwojem i funkcjonowaniem miasta.
2. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1, przysługują również naczelnikom określonych miast oraz naczelnikom dzielnic. Wykaz miast, których prezydentom i naczelnikom przysługują te uprawnienia, zawiera załącznik do rozporządzenia.
3. Naczelnikom dzielnic, poza uprawnieniami określonymi w ust. 1 i 2, przysługują uprawnienia w sprawach indywidualnych z zakresu administracji państwowej, które przejęli z dniem 1 czerwca 1975 r. od prezydentów miast.

Rozdział 4

Uprawnienia nadzorcze naczelnika nad działalnością jednostek podporządkowanych radzie narodowej.

§ 29. 1. Naczelnik wykonuje swoje zadania w dziedzinie gospodarki terenowej oraz usług socjalno-bytowych i kulturalnych także przy pomocy terenowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podporządkowanych radzie narodowej.

2. Naczelnik sprawuje funkcje jednostki nadrzędnej w stosunku do terenowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji oraz sprawuje nadzór nad ich działalnością i w związku z tym:

- 1) przedstawia radzie narodowej propozycje dotyczące utworzenia lub zniesienia jednostki organizacyjnej oraz nadania jej statutu organizacyjnego,
- 2) powołuje, odwołuje, awansuje i zawiesza w czynnościach kierowników, zastępców kierowników i głównych księgowych tych jednostek,
- 3) ustala wytyczne działania, kontroluje ich realizację i zatwierdza wyniki działalności gospodarczej tych jednostek,
- 4) udziela tym jednostkom pomocy w realizacji zadań statutowych,
- 5) współdziała z samorządem robotniczym, zarządami związków zawodowych i innych organizacji społecznych, działających w tych jednostkach, w rozwiązywaniu problemów produkcyjnych i socjalno-bytowych załóg tych zakładów.

§ 30. Naczelnik może upoważnić dyrektora (kierownika) terenowego przedsiębiorstwa, zakładu lub instytucji, podporządkowanych radzie narodowej, do załatwiania spraw z zakresu administracji państwowej i wydawania decyzji administracyjnych w swoim imieniu, w zakresie uregulowanym odrębnymi przepisami.

Rozdział 5

Kierowanie przez naczelnika pracą podległego mu urzędu.

§ 31. 1. Naczelnik wykonuje zadania przy pomocy swoich zastępców, podległego mu urzędu i kierowników zakładów podległych radzie narodowej.

2. Naczelnik określa obowiązki swoich zastępców, kieruje ich pracą oraz pracą podległego mu urzędu, dla którego ustala statut organizacyjny.

3. Naczelnik jest służbowym przełożonym wszystkich pracowników urzędu i w związku z tym:

- 1) zawiera i rozwiązuje umowy o pracę, awansuje i nagradza pracowników,
- 2) powołuje pracowników na stanowiska kierownicze i samodzielne, awansuje i nagradza ich oraz odwołuje z tych stanowisk,
- 3) podejmuje decyzje w innych sprawach wynikających ze stosunku służbowego.

4. Zasady i tryb przyjmowania i rozwiązywania stosunku pracy (stosunku służbowego) z:

- 1) nauczycielami (inspektorem oświaty i wychowania, gminnym dyrektorem szkół, dyrektorami i innymi pracownikami szkół oraz placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych) reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 1972 r. — Karta praw i obowiązków nauczyciela (Dz. U. Nr 16, poz. 114 z późniejszymi zmianami),
- 2) dyrektorami (kierownikami) i zastępcami dyrektorów muzeów podporządkowanych radom narodowym reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1966 r. w sprawie uposażenia pracowników zatrudnionych w muzeach państwowych (Dz. U. Nr 37, poz. 226),
- 3) naczelnymi lekarzami uzdrowisk reguluje ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym (Dz. U. Nr 23, poz. 150).

Rozdział 6

Uprawnienia koordynacyjne naczelnika wobec jednostek nie podporządkowanych radzie narodowej.

§ 32. 1. Naczelnik koordynuje działalność związanych z gospodarką terenową wszystkich jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) ustala problemy, które wymagają skoordynowania,
- 2) występuje z wnioskami i uzgadnia zadania, które będą realizowane wspólnie przez organ administracji i jednostki nie podporządkowane radom narodowym,
- 3) ma prawo wglądu do projektów planów gospodarczych jednostek nie podporządkowanych radom narodowym i zgłaszania wiążących wniosków dotyczących istotnych interesów miasta lub gminy,
- 4) żąda od kierowników jednostek nie podporządkowanych radom narodowym informacji i wyjaśnień w sprawach związanych z realizacją zadań ustalonych przez radę narodową w planie społeczno-gospodarczego rozwoju i wydaje wiążące polecenia w tym zakresie,
- 5) ustala w porozumieniu z kierownikami zainteresowanych jednostek zasady wspólnego korzystania z określonych obiektów i urządzeń,
- 6) rozpatruje projekty decyzji i zarządzeń kierowników jednostek nie podporządkowanych radom narodowym, mających istotne znaczenie dla rozwoju terenu oraz zaspokojenia potrzeb bytowych i socjalno-kulturalnych mieszkańców,
- 7) zwołuje narady kierowników jednostek nie podporządkowanych radom narodowym w celu uzgodnienia kierunków i sposobów działania w sprawach związanych z rozwojem terenu oraz zaspokajaniem potrzeb bytowych i socjalno-kulturalnych mieszkańców,
- 8) zapewnia niezbędną pomoc jednostkom nie podporządkowanym radom narodowym w realizacji zadań wynikających z planów społeczno-gospodarczego rozwoju,
- 9) występuje z wnioskami do jednostek nie podporządkowanych radom narodowym o wykonanie określonych zadań,

- 10) zawiera porozumienia w sprawach realizacji wspólnych zadań i wydaje decyzje w celu wykonania zadań uprzednio uzgodnionych, a nie realizowanych przez zainteresowane jednostki, lub w sprawach, co do których nie uzyskano porozumienia,
- 11) występuje z wnioskami do kierowników jednostek w sprawie ukarania, zawieszenia w czynnościach albo zwolnienia z pracy pracownika, który w sposób rażąco zaniedbuje obowiązki służbowe, wykazuje niewłaściwy stosunek do ludzi, narusza dyscyplinę pracy lub lekceważy zasady współżycia społecznego; w stosunku do kierowników tych jednostek oraz osób pełniących swoje funkcje z wyboru występuje z odpowiednimi wnioskami do jednostek nadrzędnych,
- 12) występuje z wnioskami do wojewody o zawieszenie kierownika jednostki organizacyjnej w razie stwierdzenia szczególnie rażącego naruszenia obowiązków służbowych, powodujących poważne szkody społeczne i gospodarcze. Naczelnik występuje również do wojewody z wnioskiem o zawieszenie kierownika jednostki organizacyjnej w razie stwierdzenia niewykonania przez niego decyzji naczelnika.

3. Tryb i zasady wnoszenia odwołań od decyzji kordynacyjnych oraz rozstrzyganie sporów między naczelnikiem a kierownikiem jednostki koordynowanej regulują odrębne przepisy.

§ 33. Naczelnik współdziała z państwowymi i spółdzielczymi organami kontroli oraz z organami kontroli społecznej w sprawowaniu kontroli nad jednostkami gospodarczymi podporządkowanymi i nie podporządkowanymi radom narodowym w zakresie realizacji zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju oraz zaspokajania potrzeb mieszkańców i ich obsługi i w związku z tym:

- 1) wykorzystuje sądową sygnalizację oraz ustalenia prokuratorskiej kontroli przestrzegania prawa i sygnalizację z tego zakresu,
- 2) rozpatruje i wykorzystuje materiały i wystąpienia kontrolne państwowych i spółdzielczych organów kontroli oraz organów kontroli społecznej i podejmuje odpowiednie działania.

Rozdział 7

Zadania naczelnika w dziedzinie współdziałania z samorządem mieszkańców miast i wsi oraz samorządem rolniczym i spółdzielczym.

§ 34. 1. Naczelnik współdziała z samorządem mieszkańców oraz samorządem rolniczym i spółdzielczym w celu zapewnienia powszechnej reprezentacji mieszkańców miast i wsi w zarządzaniu terenem, kształtowaniu socjalistycznych stosunków współżycia w miejscu zamieszkania oraz społecznej działalności w dziedzinie poprawy warunków bytowych i socjalno-kulturalnych ludności.

2. W celu wykonania zadań określonych w ust. 1 naczelnik:

- 1) opracowuje w porozumieniu z prezydium komitetu Frontu Jedności Narodu i przedstawia do rozpatrzenia radzie narodowej projekt uchwały w sprawie podziału terenu miasta na osiedla i obwody mieszkaniowe,

stanowiące obszary działania organów samorządu mieszkańców, oraz w sprawie regulaminu pracy samorządu mieszkańców,

- 2) określa zadania dla poszczególnych jednostek podporządkowanych radom narodowym w sprawie udzielania pomocy organom samorządu mieszkańców, uczestnictwa w zebraniach tego samorządu oraz przyjmowania przedstawicieli samorządu mieszkańców,
- 3) udziela wszechstronnej pomocy organom samorządu, w szczególności we współdziałaniu z administracją budynków mieszkalnych w zakresie utrzymania w należyłym stanie i użytkowaniu mieszkań i innych urządzeń oraz ich otoczenia, a także sprawowania kontroli społecznej w dziedzinie świadczeń i usług dla ludności,
- 4) rozpatruje wnioski i interwencje organów samorządu mieszkańców oraz najpóźniej w ciągu miesiąca udziela odpowiedzi o sposobie ich załatwienia, przy czym nieuwzględnienie wniosku powinno być wszechstronnie uzasadnione,
- 5) działając w porozumieniu z przewodniczącym prezydium rady narodowej organizuje narady z przewodniczącymi samorządu mieszkańców, na które zaprasza również przewodniczących komisji rady narodowej,
- 6) zapewnia organom samorządu mieszkańców odpowiednie warunki lokalowe oraz finansowanie wydatków związanych z działalnością tych organów, w szczególności wydatków na wyposażenie i utrzymanie lokali oraz wydatków biurowych, a także stwarza możliwości gromadzenia środków finansowych na realizację powierzonych im zadań.

3. Dążąc do rozwijania aktywności społecznej i gospodarczej na wsi oraz zapewnienia stałej łączności mieszkańców z terenowymi organami władzy i administracji państwowej naczelnik:

- 1) zwołuje zebrania wyborcze sołtysów i podsołtysów w trybie określonym w odrębnych przepisach,
- 2) występuje do prezydium rady narodowej z wnioskiem w sprawie zatwierdzenia wyboru sołtysa i podsołtysa, nie będących radnymi,
- 3) zawiesza w czynnościach sołtysa, który nie wywiązuje się ze swoich obowiązków lub dopuścił się przestępstwa, oraz występuje do rady narodowej o odwołanie sołtysa,
- 4) powierza pełnienie funkcji sołtysa podsołtysowi w razie odwołania sołtysa lub niemożności pełnienia przez niego obowiązku,
- 5) udziela pomocy sołtysowi w wykonywaniu przez niego zadań w zakresie wykorzystania aktywności mieszkańców, służącej realizacji zadań ustalonych w planie społeczno-gospodarczego rozwoju, szczególnie w dziedzinie produkcji rolnej, poprawie gospodarki i warunków życia mieszkańców oraz zaspokajania ich potrzeb,
- 6) stwarza warunki zapewniające sołtysom jak najlepsze możliwości reprezentowania sołectwa wobec terenowych organów władzy i administracji państwowej.

wej oraz organizowania i wykonywania uchwał rady narodowej i zebrania wiejskiego,

- 7) inspiruje sołtysów do aktywnego współdziałania z przedstawicielami wiejskich komitetów Frontu Jedności Narodu i innymi miejscowymi organizacjami społecznymi oraz do współpracy z komisjami rady narodowej w przeprowadzaniu kontroli społecznej,
- 8) nadzoruje wykonywanie przez sołtysa obowiązków dotyczących inkasa podatków i innych należności finansowych od mieszkańców sołectwa, prowadzenia spraw meldunkowych, wydawania świadectw miejsca pochodzenia zwierząt i innych dokumentów, a także rozliczania sołtysów z pobranych należności finansowych,
- 9) udziela samorządowi mieszkańców wsi i sołtysom wszechstronnej pomocy w realizacji ich ustawowych zadań oraz wskazówek co do ich pracy, poleca zwołanie zebrań wiejskich na określone tematy, zapewnia właściwą organizację i obsługę tych zebrań, zwołuje okresowe narady sołtysów oraz rozpatruje wnioski zebrań wiejskich i sołtysów, na które obowiązany jest udzielić odpowiedzi w ciągu 30 dni,
- 10) inspiruje działalność sołtysów w sprawie podejmowania i realizacji czynów społecznych,
- 11) przedstawia radzie narodowej wnioski w sprawie przekazania zarządu mieniem gminnym zebraniu wiejskiemu i sołtysowi, wyraża zgodę w sprawie nieodpłatnego przekazania przez zebranie wiejskie określonej części nieruchomości mienia gminnego na cele budownictwa społecznego i jednostek gospodarki uspołecznionej oraz zatwierdza uchwały zebrania wiejskiego w sprawie przyznania sołtysowi wynagrodzenia za wykonywanie czynności związanych z zarządem mieniem gminnym,
- 12) na zlecenie prezydium rady narodowej zapewnia udział sołtysów nie będących radnymi w sesjach rady narodowej.

Rozdział 8

Przepisy końcowe.

§ 35. Zadania, uprawnienia i obowiązki naczelnika, wynikające z obowiązujących przepisów prawa, a nie objęte niniejszym rozporządzeniem, są realizowane na zasadach określonych w tych przepisach.

§ 36. 1. Naczelnik, jako organ wykonawczy i zarządzający radą narodową oraz jako terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego, ponosi odpowiedzialność za:

- 1) rozwój społeczno-gospodarczy miasta lub gminy oraz realizację zadań wynikających z uchwał rady narodowej — przed radą narodową,
- 2) realizację zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego województwa i budżetu oraz innych za-

dań, zgodnie z kierunkami ustalonymi przez organy nadzędne — przed wojewodą.

2. Określona w ust. 1 odpowiedzialność naczelnika nie zwalnia kierowników jednostek organizacyjnych stopnia wojewódzkiego od odpowiedzialności za realizację powierzonych im zadań.

§ 37. Organy administracji państwowej oraz kierownicy jednostek nie podporządkowanych radzie narodowej rozpatrują wnioski naczelników i zawiadamiają ich niezwłocznie o sposobie załatwienia, nie później jednak niż w ciągu 30 dni; jeżeli wnioski dotyczą organów centralnych, naczelnik kieruje je do wojewody.

§ 38. Ministrowie i kierownicy urzędów centralnych opracują w terminie do dnia 31 grudnia 1978 r. projekty zmian aktów normatywnych, dostosowując je do postanowień niniejszego rozporządzenia.

§ 39. Tracą moc przepisy:

- 1) § 3, § 6 ust. 1, § 15 ust. 1 i § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 listopada 1973 r. w sprawie praw i obowiązków terenowych organów administracji państwowej oraz zasad obsadzania stanowisk pracowniczych (Dz. U. Nr 47, poz. 279),
- 2) § 1—11 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. w sprawie zakresu działania naczelnika gminy, organizacji i zadań urzędu gminy oraz niektórych spraw pracowniczych (Dz. U. z 1972 r. Nr 49, poz. 315, z 1973 r. Nr 47, poz. 279 i 280 i z 1974 r. Nr 36, poz. 211).

§ 40. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 maja 1975 r. w sprawie określenia zadań i uprawnień należących do powiatowych rad narodowych i naczelników powiatów, które przejmują wojewódzkie rady narodowe i wojewodowie (Dz. U. z 1975 r. Nr 17, poz. 94 i Nr 31, poz. 165 oraz z 1978 r. Nr 8, poz. 31) dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Przepisy § 1 i 2 nie mają zastosowania do zadań i uprawnień należących uprzednio do powiatowych rad narodowych i naczelników powiatów, które na podstawie art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 16, poz. 91) przechodzą do miejskich rad narodowych i miejskich organów administracji państwowej w miastach liczących powyżej 30 tys. mieszkańców oraz w miastach będących siedzibami wojewódzkich organów władzy i administracji państwowej.”

§ 41. Sprawy wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia są załatwiane przez organy właściwe według przepisów dotychczasowych.

§ 42. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: P. Juroszewicz

Załącznik do rozporządzenia Rady
Ministrów z dnia 18 sierpnia 1978 r.
(poz. 89).

**Wykaz miast, których prezydentom i naczelnikom przysługują kompetencje określone w § 28
rozporządzenia Rady Ministrów.**

Lp.	Nazwa miasta	Województwo
1	Otwock	stołeczne warszawskie
2	Pruszków	stołeczne warszawskie
3	Biała Podlaska	białkopodlaskie
4	Białystok	białostockie
5	Bielsko-Biała	bielskie
6	Cieszyn	bielskie
7	Oświęcim	bielskie
8	Bydgoszcz	bydgoskie
9	Inowrocław	bydgoskie
10	Chełm	chełmskie
11	Ciechanów	ciechanowskie
12	Częstochowa	częstochowskie
13	Elbląg	elbląskie
14	Malbork	elbląskie
15	Gdańsk	gdańskie
16	Gdynia	gdańskie
17	Sopot	gdańskie
18	Starogard Gdański	gdańskie
19	Tczew	gdańskie
20	Wejherowo	gdańskie
21	Gorzów Wielkopolski	gorzowskie
22	Bolesławiec	jeleniogórskie
23	Jelenia Góra	jeleniogórskie
24	Zgorzelec	jeleniogórskie
25	Kalisz	kaliskie
26	Ostrów Wielkopolski	kaliskie
27	Będzin	katowickie
28	Bytom	katowickie
29	Chorzów	katowickie
30	Czeladź	katowickie
31	Dąbrowa Górnicza	katowickie
32	Gliwice	katowickie

Lp.	Nazwa miasta	Województwo
33	Jastrzębie-Zdrój	katowickie
34	Jaworzno	katowickie
35	Katowice	katowickie
36	Knurów	katowickie
37	Mikołów	katowickie
38	Mysłowice	katowickie
39	Piekary Śląskie	katowickie
40	Racibórz	katowickie
41	Ruda Śląska	katowickie
42	Rybnik	katowickie
43	Siemianowice Śląskie	katowickie
44	Sosnowiec	katowickie
45	Świętochłowice	katowickie
46	Tarnowskie Góry	katowickie
47	Tychy	katowickie
48	Wodzisław Śląski	katowickie
49	Zabrze	katowickie
50	Zawiercie	katowickie
51	Kielce	kieleckie
52	Ostrowiec Świętokrzyski	kieleckie
53	Skarżysko-Kamienna	kieleckie
54	Starachowice	kieleckie
55	Konin	konińskie
56	Kołobrzeg	koszalińskie
57	Koszalin	koszalińskie
58	Szczecinek	koszalińskie
59	Krosno	krośnieńskie
60	Sanok	krośnieńskie
61	Głogów	legnickie
62	Legnica	legnickie
63	Lubin	legnickie
64	Leszno	leszczyńskie
65	Kraśnik	lubelskie
66	Lublin	lubelskie
67	Puławy	lubelskie
68	Łomża	łomżyńskie

Lp.	Nazwa miasta	Województwo
69	Pabianice	miejskie łódzkie
70	Zgierz	miejskie łódzkie
71	Nowy Sącz	nowosądeckie
72	Zakopane	nowosądeckie
73	Olsztyn	olsztyńskie
74	Brzeg	opolskie
75	Kędzierzyn-Koźle	opolskie
76	Nysa	opolskie
77	Opole	opolskie
78	Ostrołęka	ostrołęckie
79	Piła	pilskie
80	Piotrków Trybunalski	piotrkowskie
81	Radomsko	piotrkowskie
82	Tomaszów Mazowiecki	piotrkowskie
83	Kutno	płockie
84	Płock	płockie
85	Gniezno	poznańskie
86	Poznań	poznańskie
87	Jarosław	przemyskie
88	Przemysł	przemyskie
89	Radom	radomskie
90	Mielec	rzeszowskie
91	Rzeszów	rzeszowskie
92	Siedlce	siedleckie
93	Sieradz	sieradzkie
94	Zduńska Wola	sieradzkie
95	Skierniewice	skierniewickie
96	Sochaczew	skierniewickie
97	Żyrardów	skierniewickie
98	Słupsk	słupskie
99	Elk	suwalskie
100	Suwałki	suwalskie
101	Stargard Szczeciński	szczecińskie
102	Świnoujście	szczecińskie
103	Szczecin	szczecińskie
104	Stalowa Wola	tarnobrzeskie

Lp.	Nazwa miasta	Województwo
105	Tarnobrzeg	tarnobrzeskie
106	Dębica	tarnowskie
107	Tarnów	tarnowskie
108	Grudziądz	toruńskie
109	Toruń	toruńskie
110	Bielawa	wałbrzyskie
111	Dzierżoniów	wałbrzyskie
112	Swidnica	wałbrzyskie
113	Wałbrzych	wałbrzyskie
114	Wrocławek	wrocławskie
115	Oleśnica	wrocławskie
116	Zamość	zamojskie
117	Nowa Sól	zielenogórskie
118	Zielona Góra	zielenogórskie
119	Żary	zielenogórskie